

Mátyás Dénes

Magyar nyelv és kultúra a Clevelandi Állami Egyetemen: az újraindult magyaroktatás első két éve (2014–2016)*

1. A „magyar” Cleveland

Clevelandben és környékén jelentős magyar származású közösség él, egy időben a várost Budapest után a legnagyobb magyar településként is emlegették. Clevelandbe és Északkelet-Ohióba a 19. század utolsó évtizedeitől több hullámban érkeztek nagy számban magyarok: a legjelentősebbek az ún. „óamerikások”-hoz vagy „öregamerikások”-hoz köthető 1870–1920 közötti évtizedek, a *Displaced Person*, azaz a DP-generáció tagjai (a „dípísek” – főleg a második világháború nyugat-európai, elsősorban német és osztrák menekülttáborokból érkezett magyar menekültjei) idetelepülésének időszaka az 1950-es évek eleje környékén, illetve a forradalom után emigrált magyarok érkezésének ideje, az 1956 utáni évek voltak, de a huszadik század végétől máig is jelentős számú magyar kezdett itt tengerentúli életet, főként a *brain drain*, a szellemi elit elcsábításának hatása következtében (Szentkirályi 2013, 22–26). Az amerikai népszámlálási adatok szerint 2010-ben a magyar származásúak száma a városban 6000, Cuyahoga megyében 44 000, a környező megyéket is számolva 100 000 feletti volt, ebből Clevelandben és környékén ma is több ezren beszélnek magyart az otthonaikban, nagyon sokan tagjai magyar szervezeteknek, illetve járnak magyar templomokba és a magyar közösség által szervezett programokra (Szentkirályi 2013, 67–75).

Noha a helyi magyar közösség zsugorodó csoport, napjainkban is élénk, a magyar származásához ragaszkodó, a hagyományokat erősen ápoló közegnek számít. Számos magyar szervezet, intézmény, templom működik Clevelandben és a térségben, a magyar nyelv megőrzését több – jellemzően önkéntesen szerveződő – magyar iskola támogatja, erős és jól szervezett a helyi magyar cserkészlet, sok magyar rendezvényre (kongresszus, bálók, megemlékezések, társasági programok stb.) kerül sor minden évben, és jelentős a helyi magyar média is. A közösség magyarságtudatának ápolását és megőrzését évente több ösztöndíjas is segíti, akik a Kőrösi Csoma Sándor Programon és a Mikes Kelemen Programon keresztül érkeznek ide, és kapcsolódnak be aktívan a helyiek életébe.¹

2. A Cleveland State University – Fulbright Hungary megállapodás

Clevelandben a magyarnyelv-oktatásnak hosszú múltja van mind a magyar közösségben, a cserkészeten belül, illetve a helyi diaszpóra által működtetett magyar iskolákban, mind a clevelandi felsőoktatásban, különböző felsőoktatási intézményekben.² A Clevelandi Állami

· Szeretném köszönetemet kifejezni Gárdosi Ritának, Laura Grafnak és a Clevelandi Állami Egyetem Világnyelvek, Irodalmak és Kultúrák Tanszékének, Jókay Károlynak és a *Fulbright Hungary*-nek, valamint Szentkirályi Endrének és Tóth Gergelynek a jelen írás elkészítéséhez nyújtott segítségükért. Az általuk nyújtott hasznos információk és/vagy ötletek nélkül e tanulmány nem nyerhette volna el a mostani formáját: szegényebb volna, és csak kevésbé lehetne pontos és részletes.

¹ A clevelandi magyarokról Szentkirályi Endre doktori értekezése (Szentkirályi 2013) mellett lásd még többek között: Papp 1981; Szentkirályi 2008; Szentkirályi 2014.

² A clevelandi magyarnyelv-oktatás múltjáról és a CSU-s magyartanítás újraindulásáról jó áttekintést ad Gárdosi 2015.

Egyetemen (*Cleveland State University*, Cleveland, Ohio; *CSU*) is folytak már korábban – a múlt század második felében – magyar nyelvi (és egyéb) kurzusok, majd a magyar nyelv és kultúra oktatása szünetelt, mígnem az egyetem és a budapesti Fulbright Bizottság (Magyar–Amerikai Oktatási Csereprogram Bizottság) 2013 novemberében aláírták azt a megállapodást, amelynek értelmében a CSU és a Fulbright Hungary közös finanszírozásában 2015-től 2018-ig évente egy Fulbright-vendégoktató érkezik Magyarországról az intézménybe. A magyartanítás újraindítása már csak a jelentős helyi magyar közösség jelenléte miatt is indokolt volt, de a program természetesen a magyar felmenőkkel nem rendelkező hallgatóknak is szól. A kezdeményezés megvalósításában jelentős anyagi és lelki támogatást nyújtottak Cleveland magyar közösségei is: a Clevelandi Magyar Történelmi Társulat (*Cleveland Hungarian Heritage Society*), a Magyar Társaság (*Hungarian Association*), az Északkelet-Ohioi Magyar Kulturális Központ (*Hungarian Cultural Center of Northeastern Ohio*), a Clevelandi Magyar Fejlesztési Bizottság (*Cleveland Hungarian Development Panel*), a Cserkész Barátok Köre (*American Hungarian Friends of Scouting*), a Clevelandi Magyar Iskola (*Cleveland Hungarian School*), a William Penn Társaság (*William Penn Association*), a Magyar Baráti Közösség (*Hungarian Communion of Friends*), a clevelandi Egyesült Magyar Egyletek (*United Hungarian Societies*) és egy magánadakozó.³ Nagyrészt e támogatásnak köszönhető az is, hogy a CSU-s magyar program valójában már a 2014/2015-ös tanévtől kezdődően elindulhatott, és 2014 augusztusában megérkezett az egyetemre az első Fulbright-vendégoktató.⁴

Jelen írás a továbbiakban a CSU-s magyartanítás sajátosságait, eddigi oktatási és szervezési eredményeit szándékozik bemutatni. Egyrészt kitér a magyarórák módszertani jellemzőire és tapasztalataira, másrészt betekintést nyújt a program jelenlegi helyzetébe, és felvázolja a hosszú távú fennmaradás érdekében tett eddigi lépéseket. A vizsgálódás időbeli kerete a 2014/2015-ös és a 2015/2016-os tanéveket foglalja magába, s bár az amerikai egyetemen a magyar nyelv és kultúra oktatása jelenleg nem külön BA-, MA- vagy minor programként működik, az egyszerűség kedvéért gyakran mégis „magyar program”-ként kerül majd megnevezésre.

3. Magyar nyelvi és kulturális órák

A Clevelandi Állami Egyetemen a magyar mint idegen nyelv és a magyar kultúra tanítása a Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar (*College of Liberal Arts and Social Sciences*, röviden: *CLASS*) Világnyelvek, Irodalmak és Kultúrák Tanszékén (*Department of World Languages, Literatures, and Cultures*; korábban – 2016-ig – Modern Nyelvi Tanszék: *Modern Languages Department*) folyik. Az amerikai intézményben a magyar vendégoktató produktív légkör és munkakörülmények várják: baráti fogadják, ötletei megvalósításában támogatják, és a tanszéken jól felszerelt iroda áll a rendelkezésére (ennek berendezését az elsőként érkezett vendégoktató vállalta magára), ahol a magyar nyelvkönyvekből – munkafüzettel együtt – már hozzáférhetőek a következők:

Szita Szilvia – Pelcz Katalin: *MagyarOK*, A1+. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2013.

Szita Szilvia – Pelcz Katalin: *MagyarOK*, A2+. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2014.

Durst Péter: *Lépésenként magyarul 1.* Szegedi Tudományegyetem, Hungarológia Központ, Szeged, 2005.

Durst Péter: *Hungarian the Easy Way 1.* Design, Szeged, 2013.

³ Lásd többek között a Fulbright Bizottság sajtóközleményét a magyar nyelv és kultúra oktatásának újraindításáról: <http://www.fulbright.hu/wp-content/uploads/2013/12/FulbrightCSU.pdf>

⁴ Az újraindult CSU-s magyartanítással járó feladatokat a 2014/2015-ös tanévben Gárdosi Rita, a 2015/2016-os tanévben Mátyás Dénes látta el, jelenleg pedig (a 2016/2017-es tanév folyamán) P. Müller Péter tevékeny tagja az egyetemnek.

A magyar mint idegen nyelvi órákon jelenleg a *MagyarOK* tankönyvcsalád van használatban, ezt lehet szükség szerint kiegészíteni a többi nyelvkönyv, illetve egyéb források feladataival, szövegeivel, magyarázataival. Az amerikai diákok általában azt szokták meg, hogy vonzó, színes, internetes tartalommal is dolgozó tananyagot használjanak a nyelvórákon, amelynek hanganyagát adott esetben otthon is meghallgathatják. Az ilyesfajta igényeknek a *MagyarOK* tankönyvcsalád jól megfelel, s miközben módszertani felépítése elvezeti a tanulókat az egyes nyelvi szintekre, a www.magyar-ok.hu oldal online kiegészítő tartalmai (a tankönyv hanganyagai, angol nyelvű szójegyzék, mérleg, nyelvtani összefoglaló stb.) is a segítségükre van, a könyvhöz tartozó munkafüzet pedig sok lehetőséget ad a további gyakorlásra. Az egyetem biztosította óraszámok mellett persze előfordulhat, hogy a hallgatóknak olykor kissé küzdeniük kell az anyaggal, ezért szükség van a magyar mint idegen nyelv tanárának ítéltéképességére is ahhoz, hogy eldöntse, azt milyen módon dolgozza fel: a nyelvtani egységeket, egyes feladatokat és szövegeket a tankönyv felépítéséhez igazodva veszi, vagy attól némileg eltérő logikát követ, esetleg más forrásokból is dolgozik. Akárhogy is, fontos mindig figyelembe venni az adott tanulócsoporthoz jellemzőit, összetételét és felmerülő igényeit, mivel ezek is nagy részben befolyásolják a módszertani menetet és az előrehaladás tempóját. Ez a CSU-s hallgatók esetében nemcsak az amerikai tanulási kultúra és az általános kulturális sajátosságok miatt lényeges, hanem azért is, mert zömük a magyart származásnyelvként tanulja, és így – miközben igénylik a kellő számú drillszerű feladatot és a nyelvtan készségszintű begyakorlását is – a kulturális elemekre és a kommunikációra történő fokozott összpontosítás a szokásosnál is kiemeltebb figyelmet követelhet a túlzott nyelvtani és szókincsbeli leterheléssel szemben. A *MagyarOK* az említetteket is figyelembe véve ez idáig kurzuskönyvként többnyire jól bevált, abból az egyetemi könyvesboltban vásárolhatnak a hallgatók (a könyvesboltnak a megrendelési igényt a vendégoktató adja le előzetesen a CSU online rendszerében), míg a többi fent említett forrásból irodai, oktatói példány áll rendelkezésre.

A nyelvi órák az egyetem céljainak és a mai nyelvoktatási trendeknek és követelményeknek megfelelően nagy hangsúlyt fektetnek a kommunikatív szempontú nyelvoktatási módszerekre (ezt a szintén ilyen beállítottságú tankönyv is segíti), és jó, barátságos és ösztönző hangulatban telnek. A nyelvi készségeket (beszéd, írás, olvasás és hallás utáni értés) szisztematikusan és változatosan fejlesztő nyelvtanulás (frontális, egyéni, páros és csoportmunkák) mellett számos kulturális információval, szöveges, kép- és hanganyaggal dolgoznak, valamint a jó felszereltségnek köszönhetően (számítógép, okostábla, projektor, hangszóró, internet) a mai technikai-informatikai feltételeket széleskörűen kihasználva színes és tartalmas tanulási alkalmaknak számítanak.

A tanszék *Beginning Hungarian* és *Intermediate Hungarian* tantermi órákat hirdet. Az őszi kurzusok (*Kezdő magyar 1, Középhaladó magyar 1*) folytatásai a tavaszi félév órái (*Kezdő magyar 2, Középhaladó magyar 2*), de érdeklődés esetén, illetve kellő nyelvi felkészültséggel természetesen olyanok is felvehetik a második szemeszter kurzusait, akik az első félév óráira nem jártak. Az eddigi tanévek során a kezdő órák kedden és csütörtökön 12:30–14:20, a középfaladó kurzusok kedden és csütörtökön 10:00–11:15 között kerültek meghirdetésre.

Az első két évben a nyelvórákra 10–20 fő körüli létszám volt jellemző. A hallgatóknak többnyire van valamilyen magyar kötődésük, általában közelebbi vagy távolabbi magyar felmenői; bizonyára ennek is köszönhető, ha a tanulócsoporthoz erősen motivált hallgatókból állnak. További tanulást ösztönző tényező lehet, hogy a CSU-sok (és általában az amerikaiak) nem olcsó tandíjak megfizetése mellett végeznek egyetemi tanulmányokat. Ezek alatt a magyar nyelvet kötelezően vagy szabadon választható nyelvként tanulhatják: az órák számíthatnak a kötelezően elvégzendő két félévnyi nyelvi kurzusnak (ilyen nyelvi órákról

akkor beszélhetünk, ha azokat a hallgató kellő évnvi középiskolai nyelvtanulással nem tudná kiváltani),⁵ vagy egyfajta választott tantárgyként (akár a kötelező kreditszámuk felett) is beépíthetik órarendjükbe a magyar kurzusokat.⁶ Hozzáteendő továbbá, hogy a tanulmányok (és a megélhetés) finanszírozása érdekében többen dolgoznak az egyetemi éveik alatt, így a magyartanulás és az órák időpontjainak főszakjukkal és munkájukkal való összeegyeztetése külön áldozatot és elkötelezettséget kívánhat.

Az órákon nem csak bölcsesek vesznek részt: antropológus hallgatók mellett biológia, kémia stb. főszakos tanulók is járnak magyarrá, és szaktól, illetve egyetemi kartól függetlenül bárki jelentkezhethet a magyar kurzusokra (még a CSU-ra *non-degree seeking*, azaz nem diplomáért tanuló hallgatóként beiratkozottak, valamint az egyetemi órákat a *College Credit Plus* program keretében látogató középiskolás diákok is).⁷ Emellett más környékbeli felsőoktatási intézményből is áthallgathatnak hallgatók, amennyiben órarendjükkel ezt össze tudják egyeztetni, és az egyik intézményből a másikba meg tudják a közlekedést oldani.⁸ Ami az életkort illeti, az egyetemi diákok mellett az idősebb korosztály is látogathatja az órákat, mivel a CSU-n a *Project 60* program keretében mindazok ingyen tanulhatnak, akik betöltötték a 60. életévüket.⁹ (Az órák hallgatói létszáma szempontjából azonban az egyetemnek elsődlegesen a „normál” – nem *Project 60* és nem *College Credit Plus* programok keretében – beiratkozott hallgatók száma mérvadó.) Az első két tanév tapasztalatai alapján a 60 év feletti tanulók aránya mintegy 40–70% körül alakul, ugyanakkor ez esetben is fölöttébb motivált nyelvtanulókról beszélhetünk. A nyelvi szinteket is sokszínűség jellemzi: az órákra járnak „valódi” kezdő nyelvtanulók; a magyart származásnyelvként, meglehetősen magas szinten beszélők, akik akár már a clevelandi magyar cserkészképzést is végigjárták, mindazonáltal igényt tartanak nyelvtudásuk finomítására, pontosítására; illetve a nyelvet a kezdőknél már valamivel jobban ismerők, akik valahol a két véglet között helyezkednek el. A hallgatói bázis összetétele tehát változatos, ami természetesen igényel némi odafigyelést és tervezést, összességében ugyanakkor nem annyira okoz gondot, mert a magasabb szinten állók, miközben megértéssel fordulnak a magyart kevésbé beszélő társaik felé, egyben segítik és motiválják is őket.

A tantermi órák mellett kezdő és haladó online magyar kurzusokat is hirdet a CSU mindkét félévben (*Online Hungarian I* és *Online Hungarian II*). Ezek a nyelvtudást színes tananyagokon keresztül fejlesztő (videók, hanganyagok stb.), CSU-kreditszerzéssel nem járó *continuing education*, folyamatos tanulást segítő kurzusok földrajzilag nem kötöttek, azokra bárki bárholnan beiratkozhat (Clevelandben, az Egyesült Államokban, a világon), és az órák tetszőleges időpontokban és tempóban, akár részletekre lebontva is végezhetőek. A tanfolyam

⁵ A CLASS-on három-, más karokon jellemzően kétéves középiskolai nyelvtanulást követően nem kötelező a két szemeszternyi nyelvi kurzus elvégzése az egyetemi tanulmányok során.

⁶ A tandíjat a hallgatók kreditek után fizetik a CSU-n, bizonyos kreditsávon belül ugyanakkor ez az összeg nem emelkedik. Vagyis elképzelhető, hogy a magyaróráért – számítson az akár kötelező, akár szabadon választott tantárgynak – tetemes összeget kell fizetniük, míg ha az óráért járó 4 kredit egy adott kreditsávon belül esik, akkor az óralátogatás nem jár számukra külön költséggel. Az aktuális kreditdíjakat tartalmazó táblázat a következő linken érhető el:

http://www.csuohio.edu/sites/default/files/Fiscal%202017%20UNDERGRADUATE%20Fee%20Schedule_0.pdf

⁷ A nem diplomáért tanuló hallgatókkal (*non-degree seeking students*) kapcsolatban:

<http://www.csuohio.edu/registrar/non-degree-student-information>; a *College Credit Plus* programról bővebben:

<https://www.csuohio.edu/admissions/college-credit-plus>

⁸ A következő intézmények hallgatói élhetnek az áthallgatás lehetőségével: Baldwin Wallace University, Case Western Reserve University, Cleveland Institute of Art, Cleveland Institute of Music, Cuyahoga Community College, Hiram College, John Carroll University, Lakeland Community College, Notre Dame College, Ursuline College. Az áthallgatás (*cross registration*) feltételeiről az alábbi linkeken lehet tájékozódni:

<http://www.csuohio.edu/registrar/cross-registration>

<http://csuw3.csuohio.edu/honors/forms/NOCHecrossreg.pdf>

⁹ A *Project 60* programról lásd: <http://www.csuohio.edu/project60/project60>

érdekessége, hogy az anyag mindennapi élethelyzeteket bemutató 25 rövidfilmjét clevelandi magyar helyiségeken (többek között magyar vendéglőben, magyar cukrászdában, magyar hentesnél, a Clevelandi Magyar Múzeumban) vették fel clevelandi magyar fiatalokkal. A kurzusok ára 300 dollár, a tananyagot a clevelandi magyar közösség nyelvtanári képesítéssel rendelkező tagja, Szentkirályi Endre fejlesztette, azt a 2014-ben érkezett első vendégoktató módszertanilag átnézte és lektorálta. Az oktatói feladatokat – adott félévi elfoglaltságaik és leterheltségük függvényében – Szentkirályi Endre, illetve Tóth Gergely nyelvész és nyelvtanár végzi sikerrel, a kezdő szinten mintegy 10–30 fő közötti, a haladón ennél alacsonyabb hallgatói létszámmal.

Ahogy minden új vagy újraindított program felfutása hosszabb időt vehet igénybe, úgy nincs ez másképp a magyar esetében sem. Ezért lehetett, hogy a kezdeti időszakban a középhaladó órára még nem volt elégséges számú jelentkező sem az őszi, sem a tavaszi félévben, s helyettük magyar témákat – kultúrát, történelmet, irodalmat, természet- és kultúrföldrajzot, filmművészetet, nyelvészetet – érintő, szintén a vendégoktató által tartott órákra iratkozhattak be hallgatók. Ezek jellemzően interdiszciplináris jellegű, a magyar kultúrát több területen keresztül átfogó, (közép-)európai kontextusban megismertető kurzusok voltak, amelyek tanmenete mind a Magyarország és a magyar nyelv iránt érdeklődő egyetemi hallgatók, mind a Cleveland és környékén élő diaszpóra (akár sokadgenerációs) tagjai főbb lehetséges érdeklődési területeinek figyelembevételével kerültek kialakításra. Így a *Memory Studies* tematikáját alapul vevő, Közép-Európa politika-, társadalom-, kultúrtörténetét és abban Magyarország szerepét, továbbá az emigrációt és a clevelandi magyarok történetét egyaránt tárgyaló, a hallgatók interkulturális érzékenységet is növelő *Hungarian Rhapsody: Introduction to Central European Culture* (a tanmenetbe magyar kortárs irodalmi művekkel való ismerkedés is beépült, valamint filmvetítésekre is sor került: *A napfény íze*, 1999, r. Szabó István; *Mephisto*, 1981, r. Szabó István; *Sorstalanság*, 2005, r. Koltai Lajos), a magyar és a közép-európai nyelvek megismertetését alkalmazott nyelvészeti óra keretébe illesztő nyelvészeti kurzus (Gárdosi 2014, 66), vagy az országot, valamint annak természet- és kultúrföldrajzát történelmi áttekintéssel, irodalmi, videós és filmes anyagokkal is gazdagítottan bemutató *Aspects of a Central European Country: A Cultural Geography of Hungary*. (Az egyik félévben ellenben – a tanévkezdés közelsége és magyar témájú óra meghirdetésének ebből fakadó nehézségei miatt – egy másik európai nyelv tanításával bízták meg a vendégoktatót.) Ezek az órák a fentieknél alacsonyabb számú, 5 fő körüli hallgatószám vett részt, és noha az oktatás angol nyelven folyt, valamint elég nagy hangsúlyt kapott a kurzusok hirdetése (szórólapok, plakátok, e-mailek, Facebook, hallgatói tanácsadók ajánlása stb.), a közönség jellemzően magyar nyelv-órára is járó tanulók közül került ki. Ennek okai több tényezőben is kereshetők: egyrészt a CSU-s hallgatók órarendje már jóval (akár egy évvel) korábban is összeállhatott, s így a kulturális óra időpontja netán ütközött főszakos tárgyaikkal, másrészt az sem kizárt, hogy Magyarország és a magyar program híre esetleg még nem terjedt el eléggé, nem vert kellően mély gyökeret a fejekben. Mindazonáltal a kulturális órák is széleskörű információkkal dolgoztak, és a technika vívmányait maximálisan kihasználták.

4. A tanórákon kívül

A tanórák mellett jellemzően számos tantermen kívüli programra is sor kerül Clevelandben a vendégoktató szervezésében, hogy a hallgatók ezáltal is magukhoz közelebbinek érezhessék a magyar nyelvet és kultúrát. Az első években ilyen alkalmak voltak egyebek mellett a clevelandi magyar emlékek és templomok felkeresése, a helyi magyar pékségben szervezett rétes workshop, a Clevelandi Magyar Kulturális Kertben és a Clevelandi Magyar Múzeumban tett közös látogatások, a 2015-ös Clevelandi Nemzetközi Filmfesztiválon (*Cleveland International Film Festival – CIFF*) *A berni követ* (2014, r. Szász Attila), a 2016-os rendezvényen a *Félvilág* (2015, r. Szász Attila) és a *Liza, a rókatündér* (2015, r. Ujj Mészáros Károly), az egyik helyi moziban pedig (Cedar Lee Theatre) a ma már Oscar-díjas *Saul fia* (2015, r. Nemes Jeles László) megtekintését magukba foglaló filmnézési alkalmak, illetve a hallgatókkal közös további szabadidős tevékenységek: amerikai–magyar kulturális kirándulások, baráti beszélgetések, kávézások, fagyaltozások, közös főzések, vacsorák. Az efféle programok nem csak az éppen aktuális tanulóknak nyújtanak plusz élményt és információkat, hanem a CSU-s magyartanításnak a hírért is elmélyítik, azt mind az intézményen belül, mind a clevelandiek és a környékeliek között terjesztik.

Ilyen indíttatástól is vezérelve szervez a vendégoktató direkt a CSU-ra rendezett magyar programokat is, valamint vesz részt Magyarországot képviselve egyetemi rendezvényeken. Az utóbbiak közül az elmúlt két tanévből tudományos szempontból megemlíthetjük a szlovén és lengyel kollégákkal (Luka Zibelnik, Tomasz Markiewka) közös közreműködésben megvalósult szimpóziumot (*Central European Arts and Culture: 25 Years after Communism*, 2015. április 21.), ahol a magyar vendégoktató a magyar kortárs filmművészeti irányokról tartott előadást; valamint a WLLC tanszék vezetője, Antonio Medina-Rivera által szervezett *Crossing Over* nemzetközi konferenciát (2015. október 9–10.), ahol a clevelandi magyar közösség nyelvhasználatának egyes pragmatikai jellemzőiről, a tegezés, magázás, illetve az udvariasság nyelvi formáit, valamint az amerikai kultúrának a magyar közösség nyelvhasználatára gyakorolt hatását vizsgáló, a clevelandi diaszpóra körében végzett kérdőíves kutatás eredményeiről tartott nyelvészeti, továbbá a kortárs próza egyes írástechnikai jellemzőit tárgyaló, magyar vonatkozásokat is felmutató irodalmi témájú előadások keretében mindkét tanév magyar vendégoktatója felszólalt. Főleg ismeretterjesztő jellegű volt az egyetem nemzetközi irodája által szervezett, sok száz hallgató, több oktató és hallgatói tanácsadó által is látogatott *Nemzetközi Nap (International Education Day, 2015. november 18.)*, amelybe szintén bekapcsolódott a magyar program. Ezen Magyarország és a *CSU Hungarian Studies* külön információs asztallal: a szponzorok felkutatását követően a Clevelandi Magyar Múzeum támogatásának köszönhetően magyar tárgyakkal, a piac magyar hentesé (Dohar Meats) és egy magyar pékség (Farkas Pastry Shoppe) kolbászt és bejglit felajánló nagylelkűségének hála magyar finomságokkal, valamint a Clevelandi Cserkész Regős Csoport és a Kőrösi Csoma Sándor Program ösztöndíjasa (Török Dancsó Ádám) közreműködésével magyar táncprodukcióval és népi divatbemutatóval képviseltette magát.

Részben tudományos, részben ismeretterjesztő célkitűzés jellemezte a vendégoktató főszervezésében lebonyolított egyetemi rendezvényeket, így például a 2015. március 13–14-én megvalósult *Magyar filmnapokat (Hungarian Film Days at CSU)*, amelyen négy magyar film került bemutatásra (az első napon újabb filmek: *Fehér tenyér*, 2006, r. Hajdú Szabolcs; *Delta*, 2008, r. Mundruczó Kornél; a második napon régebbi alkotások: *Fehérlófia*, 1981, r. Jankovics Marcell; *Szamba*, 1996, r. Koltai Róbert), és a programot a CSU Kommunikációtudományi Iskolájának (School of Communication) egyik oktatója, Anup Kumar magyar filmtörténetről tartott bevezetője, valamint a filmekkel kapcsolatos beszélgetések is gazdagították. Ugyanez mondható el a lengyel és amerikai lengyel oktatókkal

(Tomasz Markiewka, Edward Horowitz) magyar–lengyel barátság címszó alatt rendezett, nemzeti ünnepek köré felépített (október 23.; valamint november 11., a lengyel függetlenség ünnepe), beszélgetésekkel is színesített (magyar oldalról az '56-os események akkor fiatalgyermek szemtanúja, Ország Tibor mesélt emlékeiről) *Magyar–lengyel filmnapokról* (*Central European Film Days*, 2015. november 6–7.). Itt a két lengyel produkció mellett Antal Nimród 2003-as *Kontrollja* és Goda Krisztina '56-os forradalmi eseményeket feldolgozó, 2006-os *Szabadság, szerelem* című alkotása került levetítésre (ez utóbbi film egyébiránt a magyarórák hallgatóinak és egyéb érdeklődőknek október 23-án az első tanévben is bemutatásra került). További nagyobb szabású CSU-s magyar program volt a *Magyar nap* 2016 tavaszán (*Focus on Hungary – A Hungarian Day at CSU*, 2016. április 12.), ahol a vendégoktató és a clevelandi magyar közösség tagjai (Szentkirályi Endre, Tábor Mátyás) Magyarországról, clevelandi magyarokról, magyar népszokásokról szóló előadásai mellett táncbemutatóra (Clevelandi Cserkész Regös Csoport), valamint rövidfilmek (Nemes Jeles László *Türelem* című 2006-es kisfilmje; Tóth Barnabás 2013-as *Újratervezés* című produkciója) és egy vígjáték (*Csak szex és más semmi*, 2005, r. Goda Krisztina) bemutatására is sor került.

Mindegyik említett programhoz tartozott *catering* szolgáltatás is (frissítő, kávé, gyümölcs, sajtjál, szendvicsfalatok), továbbá a rendezvények promóciójára nagy hangsúly esett: készültek róluk plakátok, szórólapok, Facebook-események, történt velük kapcsolatos híradás az egyetemi internetes programajánló hírlevelében (*Campus Horn*), az egyes clevelandi magyar közösségek és a clevelandi nemzetiségi programajánló (www.clevelandpeople.com) webes felületein és körleveleiben, valamint jellemzően került ki róluk előzetes hír és utólagos tudósítás is angol és magyar nyelven a clevelandi magyar rádiók (Bocskai Rádió, Kapossy Rádió) hullámhosszain, illetve az előbbi honlapján. Mindezek is hozzájárulhattak az egyes rendezvények sikeréhez, amelyet jól mutat, hogy a látogatók között mind clevelandi magyarok, mind CSU-s hallgatók, mind egyetemi oktatók, kari és egyéb vezetők – dékán, dékánhelyettes, nemzetközi igazgató – feltűntek (de volt olyan program is, amelyet a CLASS dékánja, Gregory M. Sadlek nyitott meg).

Ahogy a fentiekből is kitűnhet, a CSU büszke arra, hogy szoros kapcsolatokat ápol az egyes clevelandi nemzetiségi csoportokkal, az egyetemre szervezett magyar rendezvényeknek ezért külön célja is volt, hogy az ottani közeget és a magyar közösséget egymáshoz közelebb hozza. E kettő közötti aktív kapcsolat jegyében a vendégoktató a clevelandi magyar közösség életébe is bekapcsolódik. Így például tanít a Szent Imre templomnál és az ott található Cserkészházban zajló, hétfő esti Magyar Iskolában, valamint részt vesz előadóként (Clevelandi Magyar Múzeum, a Magyar Társaság által szervezett Magyar Kongresszus, az Amerikai Magyar Tanárok Egyesülete – American Hungarian Educators Association, AHEA – konferenciája), segítőként vagy akár csak vendégként (a Magyar Múzeum borkóstoló vacsorája, Magyar Bál, Paprika Bál, Cserkészbál, a Szent Imre Plébánia rendezvényei, megemlékezések, ünnepek, további események) számos clevelandi és amerikai magyar programon. Az egyetem és a clevelandi magyarok jó kapcsolatait mutatja az is, hogy a 2015-ös Paprika Bálon – feleségeikkel közösen – a CLASS dékánja és a WLLC tanszék vezetője is részt vettek, a rendezvényre külön asztalt foglaltak.

5. Háttérmunkálatok, eredmények

A fentiek mellett különböző háttérmunkálatok is folytak az egyetemen a magyar program helyzetének CSU-s megszilárdítása érdekében. Az első két év efféle ténykedéseinek, valamint

az eddig tárgyalt tevékenységeknek köszönhetően (és azok mellett) az alábbi lépéseket és eredményeket lehet a 2014/2015-ös és 2015/2016-os tanévekből kiemelni:

- az online magyar kurzusok anyagainak lektorálása, véglegesítése, valamint a kurzusok elindítása;
- tantervfejlesztés (*curriculum development*), amelynek keretében elkészültek a magyarórák egyetemi bizottságok elé terjesztett részletes óraleírásai és tanmenetei, majd ezek elfogadását követően a tantermi kurzusok külön kódot kaptak (HUN), ezáltal jobban látszanak az egyetem tanulmányi rendszerében, a hallgatók egyszerűbben megtalálhatják őket, és könnyebben jelentkezhetnek rájuk;
- a korábban említett nyelvkönyvek beszerzése (a tanszék támogatásával);
- a CSU Hungarian Studies külön honlapjának kialakítása az egyetem online felületén belül, a tartalom összeállítása
(<https://www.csuohio.edu/class/world-languages/hungarian-studies>);
- újságcikk megjelenése a magyar programról a *The Cauldron* című egyetemi hallgatói újság online felületén (*Fulbright scholar to grow Hungarian program*:
http://www.csucauldron.com/news/article_de625a9c-df5b-11e5-b3e1-a7c6db72cbcc.html);
- YouTube-videók összeállítása a magyarórák hallgatóival magyartanulásról és magyarórákról készített interjúkból (*Hungarian Studies at CSU – What do the students say? Part 1 and 2*:
<https://www.youtube.com/channel/UCif9x0LNfHjZDUYhaL4cAQw>);
- az órákhoz kapcsolódó figyelemfelkeltő plakátok és szórólapok készítése és terjesztése számos hirdetőfelületen (az egyetemen és azon kívül, pl. a Bocskai Rádió, a Clevelandi Magyar Cserkészcsapatok, a Clevelandi Cserkész Regös Csoport honlapján);
- a CSU-s és clevelandi magyartanulók Facebook-csoportjának elindítása, folyamatos kezelése: hírek, érdekességek, nyelvtani gyakorlatok stb. megosztása („*Hungarian Studies at CSU and in Cleveland / Magyar diákok Cleveland*”);
- a Facebookon a magyar programmal és órákkal kapcsolatos hírek és anyagok terjesztése széles körökben, amerikaiaknak és amerikai magyaroknak szóló csoportokban („*Clevelandi Magyar Közösség*”, „*Clevelandi Magyarok*”, „*Ohio Hungarians*”, „*Hungarian Pride*” stb.);
- a CSU-s magyarórákról, a kulturális rendezvényekről, a magyarországi tanulmányi és ösztöndíj-lehetőségekről rádióbeszélgetések lebonyolítása, valamint magyar és angol nyelvű hírek megjelentetése a clevelandi magyar média honlapjain;
- kapcsolatfelvétel magyar intézményekkel (Balassi Intézet, Tempus Közalapítvány, magyar egyetemek, hungarológiai tanszékek), a nyári egyetemekkel, tanulmányi és ösztöndíj-lehetőségekkel kapcsolatos információk összegyűjtése és azok hirdetése a hallgatók és a clevelandi magyar közösség körében;
- a hallgatók motiválása az ezeken való részvételre (*ReConnect Hungary*, Balassi Intézet, magyar felsőoktatási intézmények által ajánlott lehetőségek), ajánlólevelek készítése és a jelentkezéssel kapcsolatos kérdések esetén segítségnyújtás (pozitívum, hogy a két tanév során több CSU-s hallgató nyert felvételt a *ReConnect Hungary* programra, nyári egyetemre vagy egész éves hungarológia programra).

Az említetteken túl történtek kezdeményezések a CSU és egy-egy magyar intézmény közötti szorosabb együttműködés előmozdítására; ECL nyelvvizsgaközpont kialakítására és a magyar ECL nyelvvizsga lehetőségének bevezetésére az egyetemen; a magyar cserkészvizsga

esetleges CSU-s elfogadtatására (a Külföldi Magyar Cserkészszövetség magyar nyelvi és magyarságismereti vizsgájának sikeres teljesítéséért kreditadás); a Clevelandi Közkönyvtár (*Cleveland Public Library*) magyar filmgyűjteményének bővítésére; egy esetleges (részben) magyar vonatkozású program megrendezésére a Clevelandi Szépművészeti Múzeumban (*Cleveland Museum of Art*); újságcikk megjelentetésére a clevelandi újságban (*The Plain Dealer*); amerikai magyar programok CSU-ra hozatalában (egyetemi programok a magyarországi előadók, írók, művészek észak-amerikai körútjainak részeként; *AHEA 2018 Conference*; stb.). Ezek megvalósítása mindazonáltal – a magyar program tartós megszilárdulása és stabilitása, valamint a fennálló lehetőségek függvényében – hosszabb távú folyamat eredménye lehet, illetve több körös adminisztratív intézkedéseket igényelhet.

6. Konklúziók, jövőbeni lehetőségek

A Clevelandi Állami Egyetemen a magyar nyelv és kultúra 2014-ben újraindult oktatása tartalmas és sikeresnek mondható két éven van túl. Az órák sokszínűen és eredményesen zajlanak, a jelenlegi, 2016/2017-es tanévben már kezdő és középhasadó szinten is elindultak, a hallgatók közül pedig többen sikerrel pályáztak magyarországi tanulmányi és ösztöndíjprogramokra, amelyek során nyelviileg fejlődhetnek, valamint életre szóló élményeket és tapasztalatokat szerezhetnek. A tantermen kívül is sok érdekes és izgalmas rendezvényt sikerült a magyar program szervezésében megvalósítani, továbbá több olyan esemény volt, amelybe a *CSU Hungarian Studies* eredményesen tudott becsatlakozni. Mindennek köszönhetően az egyetemi magyartanítás híre mindinkább terjed, és egyre szélesebb körökben tudatosul (Clevelandben, Ohio államban, az Egyesült Államokban, Magyarországon, valamint az említetteken túl egyaránt), miközben számos lépés történik az intézményen belüli minél mélyebb beágyazódás felé is. A program és a CSU magyarországi kapcsolatai szintén jó irányban alakulnak, amelyeket tovább mélyített a CLASS dékánjának 2016. június 5. és 11. között hét másik amerikai felsőoktatási intézmény képviselőivel közösen tett látogatása hazánkban (erre a budapesti Fulbright Bizottság meghívására és szervezésében került sor: „*U.S. Study Abroad Capacity Building Tour*”).

A magyar programnak továbbra is egyértelmű célja, hogy jelenlegi helyzetét megtartsa, azt még jobban megszilárdítsa, és minél több érdeklődőt csábítson (magyar származással rendelkezőket és annak híján levő amerikaiakat egyaránt) a magyar nyelv és kultúra vonzáskörébe, ezáltal az órák hallgatószámait is növelve. E feladat a magyart illetően – akárcsak a hozzá hasonló, kisebb nyelvek esetében – több más külföldi hungarológiai képzőhelyhez hasonlóan a CSU-n is folyamatos kihívást jelenthet, ugyanakkor megfelelő lépések mellett nem tűnik reménytelen vállalkozásnak.

A jövőt illetően biztosan sokat segíthet a fentiek elérésében a magyar program további intenzív és széleskörű, egyetemen és az intézmény falain túl is történő promóciója, a magyar nyelvi és kulturális órák, a magyartanulás adta tanulmányi és ösztöndíj-lehetőségek hirdetése, tartalmas programok (akár rendszeres) CSU-n belüli és kívüli megvalósítása, továbbá a *CSU Hungarian Studies* és a clevelandi magyar közösség kapcsolatainak még szorosabbra fűzése. A nyelvi órák szempontjából konkrét megfontolandó kérdés lehet, hogy érdemesnek tűnhet-e a magyar kurzusokat esetleg más (például délutáni vagy esti) időpontokban meghirdetni: hozzájárulhat-e ez ahhoz, hogy az órákon több tanuló vegyen részt, illetve segítené-e a hallgatók főszaos óráinak időpontjaival való ütközések kiküszöbölését? (A néhány hallgatói visszajelzés vegyes, mindenesetre nem tűnik elvetendő ötletnek alaposabban körbejárni és megfontolni a dolgot tanulói és tanszéki szinten egyaránt.) Ugyanúgy átgondolandó, hogy milyen megoldások segíthetnék a diákok ösztönzését arra, hogy a magyar nyelv tanulását a

két félévnyi (többnyire kötelező) nyelvi kurzus teljesítését követően is folytassák. (A nyelvi tanulmányok továbbvitelére irányuló motiválás egyébként több másik CSU-n oktatott idegen nyelv esetén is nehézségként merülhet fel.) A fentiekén túl több év távlatában érdemes lehet az órákon használt kurzuskönyvvel kapcsolatos oktatói és hallgatói tapasztalatokat is felmérni.

A vendégoktató elsődleges feladata a nyelvi órák megtartása, amennyiben mind a kezdő, mind a haladó magyaróra van elégséges számú jelentkező, s így mindkettő elindulhat az adott félévben. Ez esetben nem köteles további órát meghirdetni, de ha mégis szeretne ilyet tartani, megteheti.¹⁰ Ezért a várható leterheltséget és az időbeli lehetőségeket előzetesen felbecsülve hosszú távon akár egy harmadik (pl. kulturális témájú) kurzus meghirdetését is meg lehet a jövőben fontolni. Szintén nem közvetlenül a nyelvi órákhoz kapcsolódik, de további potenciált rejthet az egyetem, a Clevelandi Közkönyvtár, a Clevelandi Magyar Múzeum, a CWRU és további clevelandi intézmények magyar anyagainak feltérképezése, feldolgozása érdekében az arra fogékonyságot mutató hallgatók számára gyakorlati, kutatói munkát biztosító együttműködés kialakítását kezdeményezni.

Összességében a CSU-s magyar nyelv és kultúra oktatás helyzete jónak mondható, és a program, ha nem is egyik pillanatról a másikra, de konstruktív irányban fejlődik. A továbbhaladás szempontjából kedvező hír az is, hogy az egyetem és a Fulbright Bizottság közötti szerződés 2018-tól előreláthatóan megújul. Remélhetőleg a jelenleg érvényben lévő megállapodás eddigi időszakának, hátralévő másfél–két évének, valamint az utána következő időknél a kitartó munkája egyaránt meghozza gyümölcsét, és a *CSU Hungarian Studies* hasznos lépések és eredmények felmutatása mellett hosszú távú létjogosultságát is bizonyítani tudja: pozícióját megerősítve a külföldi hungarológia-oktatás tartósan fennmaradó, fontos műhelyévé válhat.

Irodalom

- Durst Péter 2013. *Hungarian the Easy Way I*. Design, Szeged.
- Durst Péter 2005. *Lépésenként magyarul I*. Hungarológia Központ, Szegedi Tudományegyetem, Szeged.
- Gárdosi Rita 2014. A clevelandi magyar nyelvoktatás múltja és jelene. *THL2*. 2/51: 58–67.
- Papp, Susan M. 1981. *American Hungarians and Their Communities of Cleveland*. Cleveland Ethnic Heritage Studies, Cleveland State University, Cleveland (OH).
- Szentkirályi Endre (szerk.) 2008. *Clevelandben még élnek magyarok? Visszaemlékezések gyűjteménye*. Cserkész Regös Csoport, Cleveland.
- Szentkirályi Endre 2013. *Hungarians in Cleveland 1951–2011: Then and Now*. Doktori értekezés. Debreceni Egyetem, Debrecen.
- Szentkirályi Endre 2013. *From Cold War to Warm Cooperation. Egy amerikai város magyar katonái 1950–2014*. Zrínyi, Budapest.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2013. *MagyarOK*, A1+. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2014. *MagyarOK*, A2+. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.

Linkek

- <http://csuw3.csuohio.edu/honors/forms/NOCHecrossreg.pdf>
- <http://www.clevelandpeople.com>
- http://www.csucauldron.com/news/article_de625a9c-df5b-11e5-b3e1-a7c6db72ebcc.html
- <http://www.csuohio.edu/project60/project60>
- <http://www.csuohio.edu/registrar/cross-registration>
- <http://www.csuohio.edu/registrar/non-degree-student-information>
- http://www.csuohio.edu/sites/default/files/Fiscal%202017%20UNDERGRADUATE%20Fee%20Schedule_0.pdf

¹⁰ A harmadik kurzus után viszont már az egyetemről nem kap plusz térítést, az intézmény maximum két kurzusnyi munkájának a finanszírozását vállalja.

<http://www.fulbright.hu/wp-content/uploads/2013/12/FulbrightCSU.pdf>

<http://www.magyar-ok.hu>

<https://www.csuohio.edu/admissions/college-credit-plus>

<https://www.csuohio.edu/class/world-languages/hungarian-studies>

<https://www.youtube.com/channel/UCif9x0LNfHjZDUYhaL4cAQw>

Mátyás, Dénes

**Teaching Hungarian Language and Culture at Cleveland State University:
the First Two Years of Reestablished Hungarian Education (2014–2016)**

In November of 2013, Cleveland State University (Cleveland, Ohio) and the Fulbright Commission in Budapest (Hungarian-American Commission for Educational Exchange) signed a cooperative agreement according to the terms of which a Fulbright Visiting Professorship in Hungarian Language and Culture was established at the university. Based on this agreement, every year up to 2018, CSU receives a Fulbright Visiting Professor in Hungarian Language and Culture for periods of one academic year. Cleveland and the surrounding areas have a significant community of Hungarian ancestry with a rich local history and a vibrant community life, so the reestablishment of Hungarian education at CSU seemed to be highly appropriate and to present great potential for this very reason, but Hungarian classes are of course open to students with or without Hungarian heritage alike.

This paper intends to present the features of Hungarian language and culture education at Cleveland State University, restarted in 2014, with an insight into the results of the educational and organizational works performed in the program's first two years. It first describes Hungarian courses' general and methodological characteristics, then it discusses the various programs, events, and extramural activities connected to Hungarian language and culture, as well as highlights the steps made towards the long-term viability of Hungarian Studies at CSU. With all that, and by outlining also some possible future initiatives, it aims at giving a detailed picture of Hungarian education's present situation at Cleveland State University.